

Tu, calla!

*Sobre el dret a la llibertat
d'expressió i manifestació*

CICLOGÈNESI 14 | RAIG VERD

R

Primera edició: novembre 2018

Tu, calla!

© 3.0 (by-nc-nd) 2018 by

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/>

Laura Huerga i Blanca Busquets

© 3.0 (by-nc-nd) d'aquesta edició, Raig Verd Editorial

Disseny de la coberta: Tono Cristòfol

Fotografia de la coberta: Gettyimages, 2018 © Pierre-Philippe Marcou

Editor: Víctor Sabaté

Correctora: Xantal Aubareda

Producció editorial: Marta Castell

Publicat per Raig Verd Editorial

Gran Via de les Corts Catalanes 514, 1r 7a, Barcelona 08015

www.raigverdeditorial.cat @Raig_Verd RaigVerd

Impressió: Gráficas 94

Dipòsit legal: B 20686-2018

ISBN: 978-84-16689-67-5

BIC: J, JPRB, JPVH, JPVH1, JPVH2, JFMD, JPWF

Imprès a Espanya - *Printed in Spain*

Raig Verd Editorial forma part de l'Associació d'editorials independents

Un cop llegit el llibre, si no el vols conservar, el pots deixar a l'abast d'altres, passar-lo a un company de feina o un amic a qui pugui interessar. En el cas de voler llençar-lo (cosa impensable), fes-ho al contenidor blau de reciclatge de paper.

L'editorial expressa el dret del lector a la reproducció total o parcial d'aquesta obra per a ús personal.

Tu, calla!

*Sobre el dret a la llibertat
d'expressió i manifestació*

Laura Huerga i Blanca Busquets

Una anàlisi i una reflexió sobre la censura, la repressió de la
dissidència i la criminalització de la protesta i de la pobresa.

LLEGIR EN CATALÀ
ASSOCIACIÓ D'EDITORIALS INDEPENDENTS

Raig verd
editorial

Índex

Origen	11
Drets i lleis	15
INTRODUCCIÓ	15
LLEI MORDASSA	24
REFORMA DEL CODI PENAL	44
Casos	79
PER LA LLEI MORDASSA	83
PER ALTRES LLEIS	98
Reaccions	133
Conseqüències	155
CRIMINALITZACIÓ DE LA PROTESTA	155
CRIMINALITZACIÓ DE LA POBRESA	166
AUTOCENSURA	173
SERVITUD D'INFORMACIÓ	176
Conclusions	185
FUTURA REFORMA DE LA LLEI	186
CENSURA I OPINIÓ PÚBLICA	187
Agraïments	197
Annex	199
Bibliografia	205

*Duc un vestit antic de seda forta
que, de tant dur-lo, m'ha emmotllat la pell.
El gest més ferm queda travat per ell
i el crit més viu fa so de fulla morta.
Em cansa forcejar en la lluita vana
de retrobar el mot just, l'acord real.
El vestit vell m'estreny fins a fer mal
i tremolo del fred que m'encomana.*

*Enyoro la nuesa beneïda
que em deixava indefensa en el neguit,
quan tot podia ser viscut i dit
al compàs jove que no té cap mida.
Sota la pell del meu antic robatge
sóc viva, malgrat tot, i sóc rebel,
i amb els que lluiten forjo el mateix cel
de llibertat, des del meu esclavatge.*

*Joana Raspall
El vell vestit*

Origen

Si no creiem en la llibertat d'expressió per a aquells que menyspreem, no hi creiem en absolut.

Noam Chomsky

L'origen d'aquest llibre és el context d'involució en matèria de drets civils i socials que estem vivint. Tenint en compte el creixement que estem presenciant de notícies relacionades amb la censura i la repressió a través de sancions i penes, ens preocupa l'exercici dels drets a la llibertat d'expressió i la llibertat de manifestació.

En un moment d'acumulació d'injustícies i desprotecció dels ciutadans com a conseqüència de les polítiques que s'apliquen arreu —habitatge, sanitat, educació, reforma laboral, etc.—, vam percebre un augment d'encausats i multats exercint el dret a la llibertat d'expressió i el dret a la llibertat de manifestació. A més, entre el caos informatiu dels últims mesos —veritats, mitges veritats i mentides—, segueixen assaltant-nos quasi diàriament titulars sobre imputacions i sancions relacionades, directament o encoberta, amb les limitacions cada cop més flagrants de l'exercici d'aquest dret, la llibertat d'expressió.

Aquesta és la llavor del projecte: la preocupació pel creixement de la censura amparada legalment i la voluntat d'explicar el perquè i el com d'aquest creixement. Podria semblar que l'origen de l'augment de la censura es trobi en la creació i aplicació de la llei mordassa l'any 2015, però en realitat aquesta només ha sigut la catalitzadora d'unes polítiques que es venien aplicant de fa temps i que necessitaven unes eines de repressió més específiques i eficaces.

A més, en començar el nostre procés de documentació dels casos relacionats amb la llibertat de manifestació i d'expressió, es va fer obvi ràpidament que el problema tenia un abast molt més important. Les conseqüències anaven més enllà de la censura —com l'autocensura i els delictes no comesos—, es confonien i s'esborraven les fronteres entre les imputacions per delictes d'incitació a l'odi i enaltiment del terrorisme i les sancions a través de la llei mordassa —o, si voleu el seu nom real i més aviat irònic, Ley Orgánica de protección de la seguridad ciudadana. Els casos tipificats eren molt diferents entre si, uns anaven per la via penal, els altres per l'administrativa. Uns eren delictes molt greus relacionats amb el terrorisme o la incitació a l'odi, els altres podien arribar a ser només una diferència d'opinions amb un policia. Però tots els casos tenien trets comuns: la interpretació distorsionada de la llei, la discrecionalitat i impunitat policials, i la voluntat d'eliminar les opinions molestes o qualsevol tipus de dissidència vers el poder establert.

Així va sorgir la necessitat d'ampliar mires, canviar de perspectiva i passar d'una visió concreta —la censura— a una de més complexa —l'aplicació de les lleis— per aclarir les confusions entre les diverses lleis i els seus usos, condemnar la deriva autoritària i incloure els elements de criminalització de la pobresa, de limitació i criminalització de la protesta, de bloqueig de la llibertat d'informació i d'ideologització dels sistemes sancionadors i penals.

En aquest llibre us proposem que us endinseu en un camí que comença per la comprensió dels drets que hauríem de tenir i per comprovar si estan protegits o no per les lleis de l'Estat espanyol. Analtzarem en diversos punts els perills associats a la llei mordassa i a la reforma del Codi Penal que la va acompanyar. En l'àmbit de la censura i la repressió, veurem com no només la llei mordassa ens ha afectat mitjançant l'eliminació de la presumpció d'innocència, sino que la vaguetat i les reinterpretacions interessades de les lleis han suposat un canvi radical en l'aplicació de les penes. Repassarem alguns casos representatius per donar visibilitat a les injustícies que es cometen en nom de la llei i com han afectat els encausats, però ens centrarem també en la necessitat de reaccionar contra aquestes injustícies explicant què s'està fent per lluitar-hi en contra. Per acabar, explicarem les possibles conseqüències de tot el que hem exposat i us oferirem les nostres conclusions personals, que esperem us inspirin a extreure les vostres.

Desitgem que aquest llibre us sigui profitós en molts sentits. Tant si no sabeu res del tema, com si ja en sabeu alguna cosa. Posar tota aquest informació junta, analitzar-la i reflexionar-hi no ha estat gens fàcil però creiem que pot ser interessant per considerar la situació actual de les nostres llibertats i com ampliar-les. En qualsevol cas, d'un pensament se'n deriva un altre, i entre tots, segur que serem capaços d'imaginar com millorar el nostre entorn i de tirar-ho endavant.

Drets i lleis

—*Però si intenteu tornar,
us topareu amb la justícia!*

*Estava dret i inclinat sobre la taula,
bramant directament a la cara d'en Bedap.*

En Bedap va alçar la mirada i li va dir:

—*No vols dir justícia, vols dir càstig.*

Et penses que són la mateixa cosa?

Ursula K. Le Guin

Els desposseïts

INTRODUCCIÓ

La democràcia és una forma d'organització social on el poder resideix en la totalitat dels seus membres, fent que la presa de decisions sigui col·lectiva. Per tal que aquesta presa de decisions sigui col·lectiva, l'expressió i manifestació de les opinions ha de poder ser lliure i el mateix Estat, representant d'aquests ciutadans, ha de garantir la llibertat d'aquesta expressió.

Al final del llibre adjuntem la Declaració Universal dels Drets Humans de la ONU i de la UE, on estan acordats el drets que hem de poder exercir. Us animem a fer-hi una ullada, i us adonareu que algunes

de les pràctiques criminalitzadores que estem vivint actualment entren en contradicció directa amb allò que es vol protegir amb aquests documents. Aquestes cartes no presenten drets interpretables o vagues, ni frases difuses que permetin reinterpretacions o segones lectures. Fins i tot la pròpia Constitució Espanyola defensa els drets que la seva Justícia està atacant. No obstant això, les lleis que denunciem sí que són interpretables i posen en qüestió la supervivència de les llibertats assolides al nostre país.

Quan consulteu els documents veureu que hi ha algunes diferències evidents, sobretot en la forma i en alguns dels punts que suposen excepcions, entre les cartes de drets humans i la Constitució Espanyola, però en cap cas es pot negar que tots ells garanteixen —o pretenen garantir— els drets de llibertat d'expressió i manifestació. I, si aquests han d'estar garantits, com és que les nostres lleis els vulneren?

Els drets fonamentals s'articulen a través de les lleis, el conjunt de normes jurídiques que tenen com a objectiu ordenar la societat. Els representants del poble proposen i defineixen el conjunt de lleis mitjançant les cambres legislatives corresponents. En una democràcia plena, les lleis serveixen per protegir els ciutadans i regular els diferents aspectes de la vida en comunitat, i haurien de respectar i garantir l'exercici dels drets humans fonamentals.

En el cas d'Espanya, però, existeixen diverses lleis que amparen la censura, la criminalització de la protesta i de la pobresa i que, per tant, en comptes de garantir

l'exercici d'alguns d'aquests drets fonamentals, afavoreixen la seva repressió. Les lleis que, d'una forma més evident, estableixen un biaix repressor que coarta les nostres llibertats i que destrueix la definició de democràcia en aquests supòsits són la Ley Orgánica de protección de la seguridad ciudadana i, principalment, els articles referents a terrorisme i a odi del Codi Penal reformat l'any 2015, però també els de desobediència, calúmnies i injúries. Tant la llei mordassa com la reforma del Codi Penal es van tramitar i van ser aprovades conjuntament i van entrar en vigor el mateix dia, l'1 de juliol del 2015.

Context

La Ley Orgánica de protección de la seguridad ciudadana, la llei mordassa, no és només una llei, és més aviat un arsenal quasi infinit d'armes polítiques antisocials, neoliberals i autoritàries concebut per delimitar una llibertat que l'Estat veu amenaçadora. En un moment històric sense enemic ideològic punible per suport popular —per la desaparició d'ETA— i combinada amb una reforma del Codi Penal que afavoreix el mal ús dels delictes d'incitació a l'odi i d'enaltiment del terrorisme, la llei mordassa s'ha convertit en la instrumentalització de la por, la por posada al servei del poder i d'una ideologia concreta, hereva del franquisme i pertanyent a les estructures d'Estat. La qüestió de la desaparició d'ETA és important perquè

l'Estat ha utilitzat les reformes penals derivades de la lluita antiterrorista per reprimir la desobediència civil.

S'ha de tenir en compte en quin marc s'aprova la llei mordassa el 2015. Com diu Alejandro Torrús, des de l'any 2011 l'Estat s'ha enfrontat a tres fenòmens: el 15M, Podemos i el sobiranisme català.

El Estado español ha hecho frente desde 2011 a tres fenómenos que han intentado “romper el candado del 78”: el 15-M, Podemos y el soberanismo catalán. La respuesta ha sido la cerzación, más Código Penal y, sobre todo, el señalamiento del diferente como disidente. La consigna es clara: o el régimen del 78 o el caos. Si no estás con nosotros, eres el enemigo. Si no concibes el Gobierno, la economía o la nación española como nosotros, eres separatista, golpista, antiespañol, bolivariano, y, probablemente, simpatizante de ETA.¹

A més d'un augment de la pressió policial sobre els moviments d'esquerra, aquests tres fenòmens se sumen a una sèrie de protestes o reivindicacions: des del moviment antifeixista o el moviment de la Plataforma de Afectados por la Hipoteca (PAH) i les protestes pel soterrament de l'AVE a Múrcia, passant per les manifestacions feministes, les reivindicacions socials a favor de l'educació o la sanitat, fins a qualsevol resposta o queixa relacionada amb la crisi econòmica que ens ofega.

¹ Torrús, Alejandro. «España 2017: cerco a la libertad ideológica». *Público* (18 de setembre del 2017). [Consulta: 31 de gener del 2018]. Recuperat de <<http://www.publico.es/politica/espana-2017-cerco-libertad-ideologica.html>>

En tots aquests moviments, el sistema ha trobat que pot justificar amb interpretacions i usos dubtosos qualsevol ús de lleis que no van ser creades per aquests casos. Davant la protesta, el rebuig social i les exigències de canvi, l'Estat té dues opcions: prendre consciència que el context ha canviat i legislar per al poble, o reforçar les defenses i protegir-se amb una legislació encara més repressiva. L'estat espanyol ha optat per la segona via. Demostrant una gran manca de cultura política i de maduresa democràtica, els mecanismes que s'han triat per lluitar contra aquests moviments fonamentalment reivindicatius han estat l'enduriment del Codi Penal, la divisió social marcant l'altre com a «dissident destructor» i el bastiment d'una llei trampa que es fa servir contra el ciutadà —i no per protegir el ciutadà com diu el seu nom oficial—, la llei mordassa.

La llei mordassa es fonamenta en la llei Corcuera del 1992 —Ley Orgánica 1/1992 sobre Protección de la Seguridad Ciudadana o llei de la puntada a la porta—, que facultava a les forces de l'ordre a entrar en una propietat privada en la que se sospités que podia estar cometent-se un delictes, sense necessitat d'ordre o autorització judicial. Aquesta disposició va ser declarada com inconstitucional l'any 1993 i va ser anul·lada.

El 2008, com a conseqüència de la crisi, comencen a activar-se els moviments socials i el 2009 la coneguda com a llei Sinde provoca una eferescència sense precedents a la xarxa. El carrer, real i virtual, bullia i tota aquesta capacitat de mobilització esclata el 2011

amb el 15M. El moviment assoleix la màxima expressió en forma de reivindicacions, acampades i manifestacions. És llavors que comencem a sentir veus, entre elles la d'Esperanza Aguirre: «Tras los indignados, los camorristas y pendencieros —que abogan por un principio de democracia directa— se puede esconder un golpe de Estado. [...] Bajo la apariencia de inocentes movilizaciones [...] se esconde la deslegitimación de nuestro sistema representativo». O també la veu de Cristina Cifuentes: «la PAH y su lideresa últimamente parece que tienen ciertas inquietudes de apoyos a grupos filoetarras o proetarras». Acusen el 15M de cop d'estat, insinuant que entre les files de manifestants s'hi amaguen membres d'ETA o que entre els membres de la PAH hi ha actituds clarament proetarras. En aquell moment es comencen a fer evidents les *fake news* sobre aquest tema amb canals, com Telemadrid, que fan empassar als espectadors imatges falses de protestes violentes per il·lustrar el relat del moviment del 15M a Barcelona. Aquest tipus de manipulació, que ara s'ha convertit en norma en la major part dels mitjans de comunicació en la cobertura de conflictes de qualsevol punt de l'Estat, ja es va fer evident el 2005 amb motiu de l'11M, quan els sistemes de manipulació de l'Estat en les declaracions posteriors a l'atemptat no volien deixar dubte de l'autoria: va ser ETA. Aquest va ser el relat oficial fins i tot després que Al-Qaeda reivindicués l'atac. No va ser el primer cas de manipulació del relat, però sí que va ser el més evident i el que va tenir un preu més alt

pels seus instigadors: les eleccions que van tenir lloc tres dies després les va perdre el PP. Aquell moment es va beneficiar de la recerca de la veritat perquè hi havia una contraposició política i mediàtica forta. Ara, la realitat és molt diferent, ja no és només un govern qui intenta presentar com a real un discurs manipulat. L'Estat, amb el govern però també bona part de l'oposició, passant per part del poder judicial, policial i mediàtic, marginalitza i oprimeix els moviments de protesta per mostrar-los com a minoritaris, violents i que cal combatre. Qui hauria de representar, protegir i defensar els ciutadans es proposa fer exactament el contrari. En el context d'una crisi econòmica que les polítiques del govern no aconsegueixen superar, i després de la desaparició de l'amenaça tangible del terrorisme d'ETA, comença la construcció del monstre dissident opositor. La ideologia contrària a l'estatu quo, la reivindicació legítima i la protesta es converteixen en radicals sigui quina sigui la seva causa social o política.

Del 2011 al 2015 transcorre la primera legislatura del gabinet de Rajoy. Hem de recordar que aquelles eleccions, les del 2011, el Partit Popular les va guanyar amb majoria absoluta. Així doncs, el PP té llibertat per fer i desfer i això es reflecteix en una activitat rècord amb l'aprovació de nombroses reformes i projectes legislatius. El motiu és clar, el carrer es queixa i l'Estat no el vol sentir ni permetre cap canvi; es dificulta,

per tant, l'accés a drets fonamentals per tal d'intentar evitar un nou moviment reivindicador massiu.²

Amb la crisi econòmica, les desigualtats creixen i la polarització de la pobresa es fa més evident: els rics són més rics i els pobres són més pobres. Eduardo Bayona³ analitza amb les dades de l'INE⁴ com s'ha disparat la despesa en serveis bàsics —aigua, llum, gas— a casa: més d'un 27% en una dècada. En canvi els ingressos en aquesta mateixa dècada han baixat un 8%. Segons l'informe d'Intermón Oxfam «Crisis, desigualdad y pobreza»,⁵ la riquesa que s'ha generat entre el 2007 i el 2016 ha afavorit quatre vegades més als més rics que als més pobres. El 10% més pobre ha perdut un 17% de riquesa, mentre que el 10% més ric l'ha augmentat un 5% i l'1% més ric l'ha augmentat un 9%. A nivell internacional, el 10% més ric de la població té un 50% de la riquesa, a nivell nacional s'apropa al 54%. A tall d'exemple, un jove de 26 anys que accedeix al mercat

2 Plataforma en Defensa de la Libertad de la Información (PDLI). Cuadernillo de formación del taller mordazas (2016). [Consulta: 19 de febrer del 2018]. Disponible a <<http://libertadinformacion.cc/wp-content/uploads/2016/10/Cuaderno-formacion-tallermordazas-PDLI.pdf>>

3 Bayona, Eduardo. «La década prodigiosa del IPC: los servicios básicos de una casa cuestan un 27% más». *Público* (1 de setembre del 2018). [Consulta: 16 d'octubre del 2018]. Recuperat de <<https://www.publico.es/economia/ipc-decada-prodigiosa-ipc-servicios-basicos-casa-cuestan-27.html>>

4 Instituto Nacional de Estadística (INE). Renta anual neta media. [Consulta: 16 d'octubre del 2018]. Disponible a <<http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=9948>>

5 Intermón Oxfam. Informe nº32 «Crisis, desigualdad y pobreza: Aprendizajes desde el mundo en desarrollo ante los recortes sociales en España» (13 de desembre del 2012). [Consulta: 19 de febrer del 2018]. Disponible a <https://www.oxfamintermon.org/sites/default/files/documentos/files/Informe_IO_Crisis_desigualdad_y_pobreza_300113.pdf>

laboral ara cobrarà un 33% menys que al 2008, amb la temporalitat i precarietat augmentades. La redistribució de la riquesa generada ha descompensat encara més les desigualtats originades per la crisi, que només ha afavorit els més rics.

Les polítiques econòmiques no han buscat compensar aquestes desigualtats. L'informe d'Oxfam recomana, entre d'altres mesures, l'increment del Salari Mínim Interprofessional, i la reducció de les desigualtats de gènere i edat, lluitant contra la temporalitat i la precarietat, evitant que s'utilitzi la subcontractació com a mecanisme per reduir costos salarials. També recomana reformular el sistema fiscal espanyol, el quart menys redistributiu d'Europa, per sota només de Bulgària, Letònia i Lituània.

En canvi, les reformes que s'han fet han precaritzat les feines encara més, afavorint l'acomiadament i la temporalització. La Reforma Laboral del 2012, aprovada com a decret llei el 12 de febrer del 2012, es va presentar com una reforma per facilitar la contractació de joves i aturats de llarga durada i potenciar els contractes indefinits davant els temporals, però no tenia el recolzament dels interlocutors socials ni cap consens polític i, en temps de crisi, en realitat ha provocat que més d'un 13% dels treballadors se situïn per sota del llindar de pobresa relativa. La flexibilització dels contractes només ha provocat l'acomiadament ampliat i més barat, i ha regalat a les empreses més marge a l'hora de no complir amb els convenis pactats amb els treballadors. No és casualitat que tres anys després

d'aquestes reformes econòmiques que podien —i així va ser— desencadenar protestes socials, es produïssin les dues iniciatives legislatives que hem esmentat i que tractarem a continuació: la reforma del Codi Penal, que enduria les penes i ampliava les possibilitats de reinterpretació dels textos tot fent-los més vagues, i la llei mordassa, que cobria els espais que encara quedaven fora del Codi Penal i permetia reprimir la dissidència d'una manera més ràpida a través de sancions i de l'eliminació, a efectes pràctics, de la presumpció d'innocència, creant d'aquesta manera un instrument molt eficaç de censura, autocensura i desmobilització.

LLEI MORDASSA

La llei mordassa va entrar en vigor l'1 de juliol del 2015. La iniciativa legislativa correspon al govern del PP, després de l'aprovació d'una moció proposada per CiU al 2012, en la qual CiU exigia la reforma de la llei Corcuera per «reforçar la seguretat ciutadana i prioritzar la lluita contra la multireincidència delictiva i contra la violència urbana».⁶

L'avantprojecte de llei es va presentar el novembre del 2013 i ja va rebre fortes crítiques, malgrat que els ministeris i el Consejo de Estado van donar-hi el vist-i-plau. Durant la seva tramitació parlamentària i

6 Congrés dels Diputats. *Boletín Oficial de las Cortes Generales*. Núm. 124 (6 de juliol del 2012). [Consulta: 12 de gener del 2018], p. 15-17. Recuperat de <http://www.congreso.es/public_oficiales/L10/CONG/BOCG/D/D_124.PDF>

el seu pas pel Senat, el projecte de llei va passar per nombroses esmenes que van obligar al govern del PP a suavitzar-ne alguns punts. Finalment, el 26 de març del 2015, va ser aprovada amb els vots de la majoria absoluta del Partit Popular i amb tota l'oposició en contra. La llei va rebre crítiques dintre i fora de l'Estat, i alguns partits la van portar al Tribunal Constitucional. El *New York Times* va afirmar que aquesta llei recordava els temps de Franco i en va demanar la derogació. Reporteros sin Fronteras, Greenpeace, Amnistia Internacional i Human Rights Watch han declarat en diferents ocasions que aquesta llei atempta contra els drets fonamentals de llibertat d'expressió i de manifestació.

La llei mordassa no és només perillosa per les sancions que imposa a actes recollits com a drets fonamentals, com la llibertat d'expressió o la llibertat de manifestació, sinó que també introdueix canvis en la manera de sancionar-los. A continuació analitzarem quins són els principals elements d'aquests canvis introduïts per la llei mordassa.

Presumpció d'innocència

El primer canvi fonamental que suposa l'aplicació d'aquesta llei té una vessant més tècnica. En la legislació hi ha dos tipus de vies a l'hora de sancionar un possible delicte o infracció. Una és la via penal, via per processar els delictes i portar-los a judici. L'altra és la via administrativa, via que comporta sancions en

forma de multes. Amb la creació de la llei mordassa, molts dels delictes abans tipificats com a lleus i alguns de greus van passar a formar part de la via administrativa i ara són sancions que cobreixen més possibilitats i més escenaris. Potser penseu que és millor no haver de passar per un judici i no us faltarà raó a pensar-ho; al capdavall, qui vol passar per un jutjat? En realitat, ens proposem demostrar tot el contrari: la necessitat d'un jutge i d'un procediment que garanteixi la presumpció d'innocència i la protecció de l'encausat.

La via penal, la que s'aplicava a aquest tipus de delictes abans de la llei mordassa, consta d'un procés judicial on s'haurà de demostrar que un presumpte innocent és culpable. La via administrativa, suport essencial de l'actual llei mordassa, elimina qualsevol presumpció d'innocència i passa directament a la sanció en forma de multes de 600 a 300.000 euros. És important remarcar que, en una sanció, en cap cas existeix la presumpció d'innocència, i l'única opció per demostrar que no s'és culpable és un recurs on es presentin proves en contra de la sanció. Si no, caldrà pagar la multa i en cas de no pagar-la, perquè no es vol o no es pot, resoldre'n les conseqüències, que poden arribar a implicar una estada a la presó.

Si ho pensem bé, perdem de cop i volta una d'aquelles poques coses que fan de la justícia i la llei possibles eines de regulació:

Article 11 de la Declaració Universal dels Drets Humans
Tots els acusats d'un delicte tenen el dret que hom presumeixi la seva innocència fins que no es provi la seva culpabilitat

segons la llei en un judici públic, en què hom li hagi assegurat totes les garanties necessàries per a la seva defensa.⁷

No se'ns pot escapar la injustícia de no tenir dret a ser considerat innocent i passar directament a ser culpable. És a dir, la via penal garanteix la presumpció d'innocència, pel sol fet que en un judici s'ha de demostrar la culpabilitat de l'acusat; la via administrativa elimina la presumpció d'innocència i és l'acusat qui ha de demostrar que no és culpable.

El sistema perverteix fins i tot aquesta condició. La via administrativa gairebé impossibilita que puguis o vulguis demostrar la teva innocència, cosa que ja hem dit que és inacceptable. Aquestes sancions són tan difícils de recórrer degut a la presumpció de veracitat i a la paradoxa econòmica, que són els elements que tractarem a continuació.

Presumpció de veracitat

D'una banda, hi ha la presumpció de veracitat, un principi legal que dona a la paraula d'un agent policial valor de veritat i que fa que prevalgui sobre la de qualsevol ciutadà, a menys que s'admeti alguna prova definitiva —imatges, vídeos— que contradigui la versió del policia.

Aquesta situació s'agreuja encara més degut a que, en ocasions, tot i que l'acusat disposa d'aquest tipus

⁷ Assemblée General de les Nations Unides. *Declaració Universal de Drets Humans* (1948). [Consulta: 1 de març del 2018]. Disponible a <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cln.pdf>

de proves, no són acceptades com a rellevants per al judici. Això vol dir que no hi ha pràcticament cap opció de recórrer la sanció.

Amb la via administrativa perdem la presumpció d'innocència i som nosaltres qui hem de demostrar que som innocents. Però, a més, ho fem en desigualtat de condicions. Hem de tenir proves que demostrin que som innocents, proves que ens exculpin. Aquestes han de ser acceptades i han de valer més que la presumpció de veracitat del policia. La nostra parau-la contra la del policia ens fa culpables. La inexistència de proves que ens inculpin deixa de ser rellevant, així com la presumpció d'innocència deixa de ser l'eix vertebrador de la justícia. I sense presumpció d'innocència, quina mena de justícia ens queda?

Paradoxa econòmica

D'altra banda, hi ha la paradoxa econòmica. Les sancions només es poden recórrer durant els 15 dies després del comunicat. Hi ha tres factors que es complementen per provocar que les sancions no es recorrin degut a motius econòmics. El primer és la bonificació del 50% que es rep si es paga la multa durant aquests primers dies. El segon és que, en cas de recurs, es perd el descompte, tot i estar dintre dels 15 dies de pagament amb bonificació. El tercer és que les despeses del recurs —advocat, al·legacions, tràmits...— són fàcilment superiors a les despeses del pagament de les multes en el cas de sancions lleus —restant la bonifi-

cació—, i el ciutadà decideix, quan s'ho pot permetre i com pot, el pagament d'aquestes sancions per tal de no arrossegar despeses i gestions que complicaran encara més la seva vida.

Ens veiem, per tant, en un escenari que criminalitza el ciutadà amb l'abús d'una llei que protegeix la repressió i la censura. Però és encara pitjor. En molts casos, el ciutadà accepta la culpa d'un delictes mai comès per la impossibilitat de demostrar la seva innocència o per impotència contra el sistema. El policia es veu protegit amb una versió dels fets no qüestionable. De fet, sobta comprovar que no hi ha cap organisme de revisió del comportament policial i que la impunitat de les males praxis és pràcticament absoluta. El resultat és que el ciutadà es reprimeix en l'exercici dels seus drets i es resigna. És així com el sistema democràtic queda qüestionat.

Discrecionalitat policial

En relació a l'aplicació de la llei mordassa, hi ha un element molt important a tenir en compte: la discrecionalitat policial, és a dir, l'espai que tenen els policies per decidir què és constitutiu d'una infracció. Les faltes de respecte ja estaven contemplades en el Codi Penal, però com arrel de la llei mordassa són sancions, ja no gaudeixen de la necessària tutela judicial, i ara els policies decideixen què són faltes de respecte.

Amnistia Internacional (AI), amb motiu dels dos anys de l'aplicació de la llei mordassa, va publicar un

informe⁸ amb les dades que s'havien pogut recollir el 2016; les xifres són impactants: 34.000 de les sancions imposades podrien ser a conductes emparades pel dret de reunió, manifestació i informació.

Sorprende també el número de sanciones impuestas por «faltas de respeto o consideración cuyo destinatario sea un miembro de las fuerzas y cuerpos de seguridad en el ejercicio de sus funciones de protección de la seguridad», casi 19.500. Más allá de lo que pueda ser entendido como «falta de respeto o consideración», lo cierto es que este precepto otorga una gran discrecionalidad al agente del orden, ya que la interpretación queda bajo su consideración. Solo en 2016, las faltas de respeto a la autoridad han permitido, según los propios datos facilitados por el Ministerio del Interior, establecer sanciones con un importe que supera los tres millones de euros.

La discrecionalitat policial és la possibilitat d'interpretació de la llei per part del policia. Com que el text de la llei és vague i obert, el policia l'interpreta i sanciona segons la seva lectura, que pot ser interessada, com a part d'un conflicte. En el text d'AI s'expliquen els perills de la presumpció de veracitat policial afegida a la discrecionalitat policial. Concretament, en dos tipus de sanció molt interpretables, com són les faltes de respecte i la desobediència o resistència a l'autori-

8 Amnistia Internacional. «España: activistas sociales y el derecho a la información, en el punto de mira. Análisis sobre la Ley de Protección de Seguridad Ciudadana» (2017). [Consulta: 19 de febrer del 2018]. Disponible a <https://doc.es.amnesty.org/ms-opac/doc?q=%3A*&start=0&rows=1&sort=fecha%20desc&fq=norm&fv=*&fo=and&fq=mssearch_fld13&fv=EUR41400017&fo=and&fq=mssearch_mlt98&fv=gse01&fo=and>

tat, que depenen en la seva totalitat de la discrecionalitat policial, és a dir, de com l'agent decideixi aplicar la Llei. En altres paraules, una mateixa falta pot ser sancionable o no, segons el policia i el moment en què es produeix. Després, la seva resolució dependrà de la presència de testimonis o de proves que són l'única eina de defensa de l'encausat en un recurs a una sanció. Això també entra en contradicció amb l'article 11 de la Declaració dels Drets Humans, on s'especifica que s'han de donar les garanties necessàries per a la defensa en un judici. En aquests casos, el policia és acusació i jutge, és impossible que sigui imparcial.

Només al 2016 hi va haver més de 12.000 sancionats per infraccions greus relacionades amb la desobediència o resistència a l'autoritat, o amb la negativa a identificar-se. És més greu si considerem la qüestió que ens ocupa i ens adonem que aquests casos són sancions que no es contemplen en la via penal. Aquestes casos cursats via administrativa, en no ser constitutius de delictes, passen a formar part d'un gruix de sancions sota la subjectivitat del sancionador, sense cap mena de tutela —no hi ha judici— ni imparcialitat —el policia gaudeix de presumpció de veracitat.

A més a més, hi ha quasi 19.500 sancions imposades per faltes de respecte a un membre de les forces de seguretat. Milers de sancions, doncs, totalment subjectives, difícils o impossibles de recórrer i que curiosament sembla que sempre recauen sobre opinadors, periodistes, cantants, ecologistes, humoristes, feministes i d'altres opositors de l'Estat.

Tutela policial

Amnistia Internacional recull, també en el capítol del seu informe sobre la llei mordassa⁹ «Una discrecionalidad que se traduce en un aumento de la arbitrariedad policial», la denúncia de la falta de supervisió als cosos de seguretat. En principi, existeix l'aplicació tant de la Ley Orgánica de Régimen Disciplinario com el Código de la Policía Nacional. Les queixes i denúncies de la ciutadania es vehiculen a través de la Inspección de Personal i els Servicios de Seguridad, que també examinen les actuacions dels seus membres.

Sin embargo, Amnistía Internacional considera que este órgano de inspección carece de las funciones y competencias que deberían concurrir en un mecanismo independiente de supervisión de la actividad policial. Este órgano, dependiente directamente de la Secretaría de Estado de Seguridad del Ministerio del Interior, carece de iniciativa propia, y sólo puede emprender investigaciones sobre posibles actuaciones irregulares de las fuerzas y cuerpos de seguridad por expresa orden del secretario de Estado de Seguridad.

Amnistia Internacional denuncia que aquest organisme ni pot tenir iniciativa per investigar, ni la seva actuació és pública. També denuncia que l'objecte de les investigacions és prevenir la repetició però, en cap cas, la sanció a conductes indegudes o la restitució a les víctimes.

⁹ *Ibíd.*

En reiteradas ocasiones, Amnistía Internacional ha llamado la atención sobre la necesidad de que España cuente con mecanismos adecuados de investigación de violaciones de derechos humanos cometidos por miembros de las fuerzas de seguridad del Estado, así como mecanismos de rendición de cuentas de la actividad policial, con personal competente, imparcial e independiente de los presuntos autores. Con ocasión de la tramitación parlamentaria de la Ley Orgánica de Seguridad Ciudadana, Amnistía Internacional instó nuevamente a que se estableciese un mecanismo independiente de supervisión de la actividad policial, sin que tal recomendación fuese finalmente incorporada en el texto de la ley.

La recomanació d'AI va ser ignorada i ho segueix sent. No hi ha cap control sobre les activitats de la policia, ni es rendeixen comptes sobre les males praxis, ni hi ha pràcticament conseqüències ni sancions per als polícies sobre les denúncies i queixes dels ciutadans.

Completem aquest fragment amb la informació recollida per la Comisión Legal Sol¹⁰ que conclou que només l'1,74% dels funcionaris denunciats han estat sancionats, tot i que aquestes sancions s'han reduït al 0% en els últims tres anys, fet que coincideix també amb una baixada absoluta de les denúncies des de l'aplicació de la llei mordassa.

AÑO	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	TOTAL
FUNC.DENUNCIADOS	392	599	586	538	375	364	234	136	53	7	3284
FUNC.SANCIONADOS	11	12	8	10	4	5	7	0	0	0	57
%	2,81	2	1,37	1,86	1,07	1,37	2,99	0	0	0	1,74

10 Comisión Legal Sol. [Consulta: 20 d'octubre del 2018]. Disponible a <<https://legal15m.wordpress.com/>>

Aquestes dades prenen encara més rellevància si hi afegim la dificultat d'identificar als policies, com denuncia Stéphane M. Grueso a Twitter.¹¹ El número d'identificació dels agents està escrit amb una tipografia que sembla escollida per confondre —és impossible distingir entre el zero, la de, la cu i la o, el cinc i la essa, la be i el vuit. En una situació d'estrès és pràcticament impossible prendre nota d'un número, i una foto o un vídeo que no tinguin una resolució alta o ben definida també es poden desestimar com a proves.

A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z
A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

S5 ODD

60 px ↕

terminator real nfi.ttf

s5| oDq

11 Stéphane M. Grueso (@fanetin). «BOLA EXTRA: el tipo de letra usado por la policía para que los ciudadanos podamos leer sus identificaciones es TERMINATOR REAL. En serio. ↗» (22 de setembre del 2017, 13:53). [Piulada]. Recuperada de: <<https://twitter.com/fanetin/status/911196711892242433?lang=es>>

I no podem deixar de comentar el fet que moltes vegades ni tan sols no porten el número d'identificació. El resultat d'això, afegit a la desinformació i dificultat de denunciar, és aclaparador.

La Comisión Legal Sol denuncia la desprotecció dels ciutadans a l'hora de manifestar-se.

Desde 2011 hemos asistido a cargas injustificadas, brutalidad en la disolución de concentraciones y manifestaciones, detenciones aleatorias y tratos vejatorios en comisarías y durante las propias intervenciones, en muchos casos incluso frente a las cámaras de las videoreporterías. Estas actuaciones han sido denunciadas una y otra vez por numerosos colectivos, y la respuesta por parte de las Delegaciones del Gobierno ha sido siempre la misma: anunciar investigaciones internas que, como se puede comprobar años después, nunca suponen sanciones disciplinarias —ni de ningún tipo—. La impunidad policial se extiende a todas las escalas de mando y es avalada incluso por los órganos judiciales que deberían ejercer el control sobre este fenómeno.

Y es que, como ya sabemos ahora con certeza, ha sido una conducta habitual por parte del Ministerio del Interior y de sus actuantes durante todos estos años de movilización ciudadana, perpetuar y potenciar la impunidad policial en todos los ámbitos. Las actuaciones policiales más salvajes, como el desalojo de la Plaza Catalunya, las cargas del 25 de septiembre de 2012 frente al Congreso o los miles de desahucios ejercitados con violencia por toda la geografía del país, no podrían haberse ejecutado de formas tan brutales sino por agentes que sabían bien que la mano que les da de comer no apretaría sus gargantas si se sobrepasaban en sus intervenciones. Sabemos, porque lo hemos visto y lo hemos denunciado, que en muchas de estas acciones los